

KS. DR HENRYK INSADOWSKI

KOŚCIÓŁ JEST KONIECZNĄ SPOŁECZNOŚCIĄ

KRAKÓW 2019

www.ultramontes.pl

USTRÓJ PRAWNY KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

KS. DR HENRYK INSADOWSKI

KOŚCIÓŁ JEST KONIECZNĄ SPOŁECZNOŚCIĄ

Kościół jest konieczną społecznością, ponieważ nie powstał na mocy umowy jako dowolny związek ludzi, dążących do pewnego celu, lecz przyczyną sprawczą jego istnienia jest wola wyższa, przewyższająca naturę człowieka. Społeczność kościelna powstała z woli Boskiej jako konieczny środek zbawienia wiecznego (1).

Wystarczy wniknąć w naturę ludzką, aby się o tym przekonać. Człowiek, rodząc się, przynosi z sobą cały świat ideałów, które jedynie w Bogu mogą znaleźć swoje urzeczywistnienie. Ustawiczne dążenie do prawdy i dobra, tak naturalne dla istot rozumnych, jest najlepszym tego dowodem. Stąd wniosek, że człowiek winien z prawa przyrodzonego dążyć do Boga, bo jedynie w Nim znaleźć może zaspokojenie swych wrodzonych aspiracji. Prawo to nie jest mniejsze od obowiązku życia fizycznego do przyjmowania pokarmu, życia umysłowego do poznawania prawdy, a moralnego dążenia do dobra. Środkiem koniecznym do osiągnięcia tego celu jest religia, która właśnie zawiera zespół prawd i obowiązków, określających stosunek człowieka do Boga. Lecz nie może tu być mowy o religii czysto naturalnej, która nigdy nie istniała, podobnie jak porządek czysto naturalny (*status purae naturae*) nigdy nie istniał, ale jest tu mowa o religii pozytywnej, nadprzyrodzonej, którą Pan Bóg ogłosił jednocześnie z początkiem istnienia rodzaju ludzkiego (2). Szczególnie przez Mojżesza przekazał Bóg narodowi wybranemu cały zespół praw pozytywnych, które służyły jako fundament do utworzenia wśród tego narodu prawdziwej społeczności religijnej (3). Wreszcie Chrystus, Bóg-Człowiek, ogłosił światu religię chrześcijańską, zawierającą pełność łaski i prawdy, która jako społeczność Chrystusowa ma trwać aż do skończenia wieków i wszystkich do jedności wiary doprowadzić (4). Misję tę zostawił Chrystus Kościołowi przez siebie założonemu, jako prawdziwe królestwo duchowe, którego głową niewidzialną sam zawsze pozostaje (5).

Z powyższego widać, że niezbędność Kościoła wynika nie tylko z przyrodzonych właściwości natury ludzkiej, lecz przede wszystkim z pozytywnego prawa Boskiego (6). Aby dokładniej o tym przekonać się zwróćmy uwagę na niektóre teksty Pisma św. "Dana mi jest wszystka władza na niebie i ziemi. Idąc tedy, nauczajcie wszystkie narody, chrzcząc je w imię Ojca, Syna i Ducha Świętego, nauczając je chować wszystko com wam kolwiek przykazał" (7). "Kto uwierzy i ochrzci się, zbawiony będzie, a kto nie uwierzy, będzie potępiony" (8). Z tych słów jasno wynika, że Chrystus, na mocy swej nieskończonej władzy, założył społeczność religijną, że chrzest ma być drzwiami, przez które wchodzi się do niej i, że każdy pod utratą zbawienia ma obowiązek przez przyjęcie chrztu zgłoszenia swej przynależności do niej. Gdzieindziej znów czytamy: "Ktobykolwiek was nie przyjął, ani słuchał mów waszych, wychodząc precz z domu albo z miasta, otrząśnijcie proch z nóg waszych. Zaprawdę powiadam wam: lżej będzie ziemi Sodomskiej i Gomorskiej w dzień sądny niżli miastu onemu" (9). Z tego

wynika, że na mocy pozytywnego prawa Boskiego wszyscy mają ścisły obowiązek stać się członkami społeczności założonej przez Chrystusa na ziemi. Słowa te wypowiedziane były nie tylko do Apostołów, lecz i ich następców aż do skończenia świata, stąd też i obowiązek słuchania ich również odnosi się do wszystkich czasów. Czytamy jeszcze: "Kto was przyjmuje, mnie przyjmuje, a kto mnie przyjmuje, przyjmuje tego, który mnie posłał" (10). "A jeśli by zaś Kościoła nie usłuchał, niech ci będzie jako poganin i celnik" (11). Powyższe cytaty najwymowniej wskazują na prawną konieczność społeczności Chrystusowej.

Bogata pod tym względem tradycja kościelna zawsze trzymała się tego samego tłumaczenia. Popatrzmy na zdania, w tej materii, chociaż niektórych Ojców Kościoła. Św. *Ignacy* męczennik pisze w swym liście: "Którzy są z Bogiem i Jezusem Chrystusem ci są i z biskupem... Jeżeli kto idzie za schizmatykiem nie osiągnie dziedzictwa królestwa Bożego" (12). Św. *Ireneusz* mówi, że którzy są poza Kościołem ci są poza prawdą (13). *Orygenes* głosi: "Niech nikt sam się nie oszukuje, poza tym domem, tj. Kościołem, nikt się nie zbawi. Jeżeli kto wyjdzie z niego sam będzie sprawcą swej śmierci" (14). Św. *Cyprian* mówi: "Nie będzie miał Boga za Ojca ten, kto nie ma Kościoła za matkę" (15). To samo podaje św. *Augustyn* (16). Nadto Ojcowie Kościoła stwierdzają tę samą myśl alegorycznie przez porównywanie Kościoła z arką Noego, jak np. św. *Cyprian* (17), św. *Hieronim* (18), św. *Augustyn* (19).

Tu należy zaznaczyć, że Chrystus nie pozostawił ludziom wolnego wyboru przynależności do jednego z kościołów, ponieważ rodzajowo (*specifice*) i liczebnie (*numerice*) założył tylko jeden Kościół. Chrystus założył rodzajowo jeden tylko Kościół, ponieważ jeden tylko cel przeznaczył swej Oblubienicy, mianowicie prowadzenie dusz do portu wiecznego zbawienia. Następnie liczebnie Chrystus założył również jeden tylko Kościół, ponieważ w całym Kościele ustanowił jedną tylko zwierzchnią władzę, mianowicie św. Piotra i jego następców i im wyłącznie pozostawił prymat jurysdykcji. Może istnieć więcej społeczności zmierzających do tego samego celu i nie różniących się między sobą rodzajowo, a tylko liczebnie, jak np. istnieje wiele państw, chociaż posiadają jednakowy cel, ale w tym wypadku tyle musi istnieć zwierzchnich władz, ile istnieje liczebnie różnych społeczności. Jeżeli społeczność różni się tylko liczebnie i jest konieczną, jak np. państwo, wtedy każdemu przysługuje wolny wybór przynależności do którejkolwiek z nich, byle tylko wybór był dokonany w tym samym rodzaju.

Jeżeli społeczność jest konieczną i nie różni się ani liczebnie, ani rodzajowo, co ma miejsce z Kościołem katolickim, wtedy już nie ma wyboru. Dlatego Sobór Lateraneński IV określił, że jeden jest powszechny Kościół poza którym nie ma zbawienia (20). *Pius IX* potępił zdanie, które głosi, że ludzie w każdej religii mogą znaleźć drogę do wiecznego zbawienia i samo wieczne zbawienie osiągnąć (21), a konstytucja dogmatyczna o Kościele Chrystusowym *Pastor aeternus* głosi: "Ut multitudo universa in fidei et communionis unitate conservaretur, beatum Petrum ceteris Apostolis praeponens in ipso instituit perpetuum utriusque unitatis principium ac visibile fundamentum, super cuius fortitudinem aeternum extrueretur templum" (22). Jednak chociaż w sumieniu każdy ma moralny obowiązek przynależności do Kościoła, na zewnątrz ma pozostawioną zupełną wolność. Z tej też przyczyny Kościół można również nazwać społecznością dowolną (23).

Kościół jest koniecznym nie tylko dla ludzi jako pojedynczych jednostek, lecz również dla całych społeczeństw i państw, które nie są niczym innym, jak tylko związkiem poszczególnych obywateli (24). Ludzie tworząc państwa, nie zrzekają się, a nawet nie mogą się zrzekać, obowiązków, wypływających z prawa naturalnego lub pozytywno-Boskiego, które ciążyą na nich jako jednostkach. Z drugiej strony państwo ma obowiązek bronięcia interesów i praw swych obywateli, oraz winno używać wszelkich środków, które sprzyjają pokojowi i pomyślności doczesnej. Sprawy religijne i moralne są zasadniczymi sprawami dla obywateli, bo bez nich nie da się osiągnąć pokój i pomyślność doczesna. *Iwo Karnuteński* tak pisze do papieża Paschalisa II: "Gdy państwo i kapłaństwo są w zgodzie między sobą, świat jest dobrze rządzony, a Kościół kwitnie i owoc przynosi. Gdy są w niezgodzie nie tylko małe rzeczy nie rozwijają się, ale także wielkie nędznie upadają" (25).

Ks. dr Henryk Insadowski

Ks. Dr. Henryk Insadowski, *Ustrój prawny Kościoła Katolickiego*. Lublin 1926, ss. 42-46. (BIBLIOTEKA UNIwersYTETU LUBELSKIEGO. WYDZIAŁ PRAWA KANONICZNEGO. Nr. 3). (a)

(Pisownię i słownictwo nieznacznie uwspółcześniono; ilustracje od red. *Ultra montes*).

Przypisy:

(1) Mt. 10, 14. 15. 40; 18, 17; Łk. 10, 16.

(2) Pesch, *Praelectiones dogmaticae*, Friburgi Br. 1911, t. IX³, n. 293 nn.; Cathrein, *Filozofia moralna*, Warszawa 1904, t. III, str. 9.

- (3) Franzelin, *De Ecclesia Christi*, str. 21 nn.
- (4) Franzelin, op. c., str. 34 nn., 65 nn.
- (5) Encyklika *Immortale Dei*, 1/XI – 1885 r., § Nam unigenitus.
- (6) Palmieri, *Tractatus de Romano Pontifice*³, Romae 1902, str. 2, 9, 12, 59 nn.
- (7) Mt. 28, 18-20.
- (8) Mk 16, 16.
- (9) Mt. 10, 14-15.
- (10) Mt. 10, 40.
- (11) Mt. 18, 17; Łk. 10, 16.
- (12) *Ad Philadelphenses*, n. 3.
- (13) *Adversus haereses*, l. IV, c. 33, n. 7. Migne 7, 1076.
- (14) In Jos. hom. 3, 5. M. 12, 841.
- (15) *De Unitate Ecclesiae*, n. 6. H. 1, 214.
- (16) *Serm. 2 in Ps. 88*, n. 14. M. 37, 1140.
- (17) l. c.
- (18) *Epist. 14, ad Damasum Papam*.
- (19) *In Joan.*, n. 6.
- (20) *De fide cath.*, c. Firmiter: "Una est fidelium universalis Ecclesia extra quam nullus omnino salvatur".
- (21) *Syllabus*, prop. 16.
- (22) Denzinger-Bannwart, *Enchiridion symbolorum*¹³, Friburgi Br. 1921, n. 1821.
- (23) Taparelli, *Saggio teoretico di diritto naturale*³, t. II, Roma 1900, n. 1443; Demeuran, *L'Eglise. Constitution – droit public*, Paris 1914, str. 23; Encyklika *Immortale Dei*, § Atque illud.
- (24) Encyklika *Immortale Dei*, §§ Quapropter, Ecclesiam vero.
- (25) *List 238; Por. Immortale Dei*, § Mansissent.
- (a) Por. 1) Ks. Jan Rosiak SI, a) [Chrystus mistyczny](#). b) [Idąc nauczajcie](#). c) [Tu es Petrus](#). d) [Wiara i "doświadczenie religijne"](#). e) [Suarez. 1548 – 1617](#).
- 2) Ks. dr Maciej Sieniatycki, a) [Apologetyka czyli dogmatyka fundamentalna](#). b) [Zarys dogmatyki katolickiej](#). c) [System modernistów](#). d) [Modernistyczny Neokościół](#). e) [Problem istnienia Boga](#). f) [Dogmatyka katolicka. Podręcznik szkolny](#). g) [Główne zasady etyki Kanta a etyka chrześcijańska](#). h) [Modernizm w książce polskiej](#).

- 3) Akta i dekrety świętego powszechnego Soboru Watykańskiego (1870), *Pierwszy projekt Konstytucji dogmatycznej o Kościele Chrystusowym przedłożony Ojcom do rozpatrzenia (Primum Schema Constitutionis dogmaticae de Ecclesia Christi Patrum examini propositum)*.
- 4) Ks. Jacek Tylka SI, *Dogmatyka katolicka*. a) *Traktat o Kościele Chrystusowym*. b) *O obojętności, czyli indyferentyzmie w rzeczach religii*. c) *O własnościach religii*.
- 5) Papież Pius XII, a) *Encyklika "Mystici Corporis Christi". O Mistycznym Ciele Chrystusa (Litterae encyclicae "Mystici Corporis Christi")*. b) *Encyklika "Sacra Virginitas" o Świętym Dziewictwie (Litterae encyclicae "Sacra virginitas" de sacra virginitate)*.
- 6) Ks. Włodzimierz Piątkiewicz SI, *Mistyczne Ciało Chrystusa a charaktery sakramentalne. Studium dogmatyczne*.
- 7) a) *Mały katechizm o Nieomyślności Najwyższego Pasterza*. b) *Mały katechizm o Syllabusie*.
- 8) Ks. Michał Ignacy Wichert, *Nauki katechizmowe o Składzie Apostolskim, Przykazaniach Boskich i Kościelnych, o Modlitwie Pańskiej i Sakramentach*.
- 9) Ks. J. B. Delert, *Teologia dla użytku wiernych pragnących gruntowniejszej nauki w rzeczach zbawienia. Tom I. Teologia dogmatyczna. Tom II. Teologia moralna i liturgika*.
- 10) O. Jan Jakub Scheffmacher SI, *Katechizm polemiczny czyli Wykład nauk wiary chrześcijańskiej przez zwolenników Lutra, Kalwina i innych z nimi spokrewnionych, zaprzeczanych lub przekształcanych*.
- 11) Ks. Ludwik Kösters SI, *Kościół wiary naszej*.
- 12) Ks. Jan Domaszewicz, *O Kościele. Nieomyślność. Papież. Poza Kościołem nie ma zbawienia. Nieprzyjaciele Kościoła. (De Ecclesia Christi)*.
- 13) Ks. Franciszek Perriot, *Poza Kościołem nie ma zbawienia*.
- 14) Ks. Piotr Skarga SI, a) *O świętej monarchii Kościoła Bożego i o pasterzach i owcach. Kazanie na wtórą Niedzielę po Wielkiejnocy. (De Sancta Ecclesiae Dei Monarchia et de Pastoribus et Ovibus. Concio pro Dominica secunda post Pascha)*. b) *O kłakolu heretyckim i diabelskiej wolności religijnej (De haeretica zizania et diabolica libertate religiosa)*. c) *O jedności Kościoła Bożego pod jednym pasterzem i o greckim i ruskim od tej jedności odstąpieniu, oraz Synod Brzeski i Obrona Synodu Brzeskiego*.
- 15) Sac. Albertus Nègre, Sacrae Theologiae Doctor, *Cursus Theologiae Dogmaticae. De Romani Pontificis infallibili magisterio*.
- 16) Ks. Walenty Gadowski, *Nauka Kościoła. Wybór orzeczeń dogmatycznych Kościoła katolickiego i jego praw kanonicznych*.
- 17) P. Albertus a Bulsano OFMCap., *De Tolerantismo religioso*.
- 18) Dr. Franciscus Egger, Episcopus Brixinensis et Princeps, *De necessitate Ecclesiae*.
(Przyp. red. *Ultra montes*).

Pozwolenie Władzy Duchownej:

Nihil obstat.

Dr. L. Wasilkowski

Censor Librorum.

Nr. 2408/22.

IMPRIMATUR.

Vladislaviae, d. 27 junii 1922.

Vicarius Generalis

Episcopus Suffr.

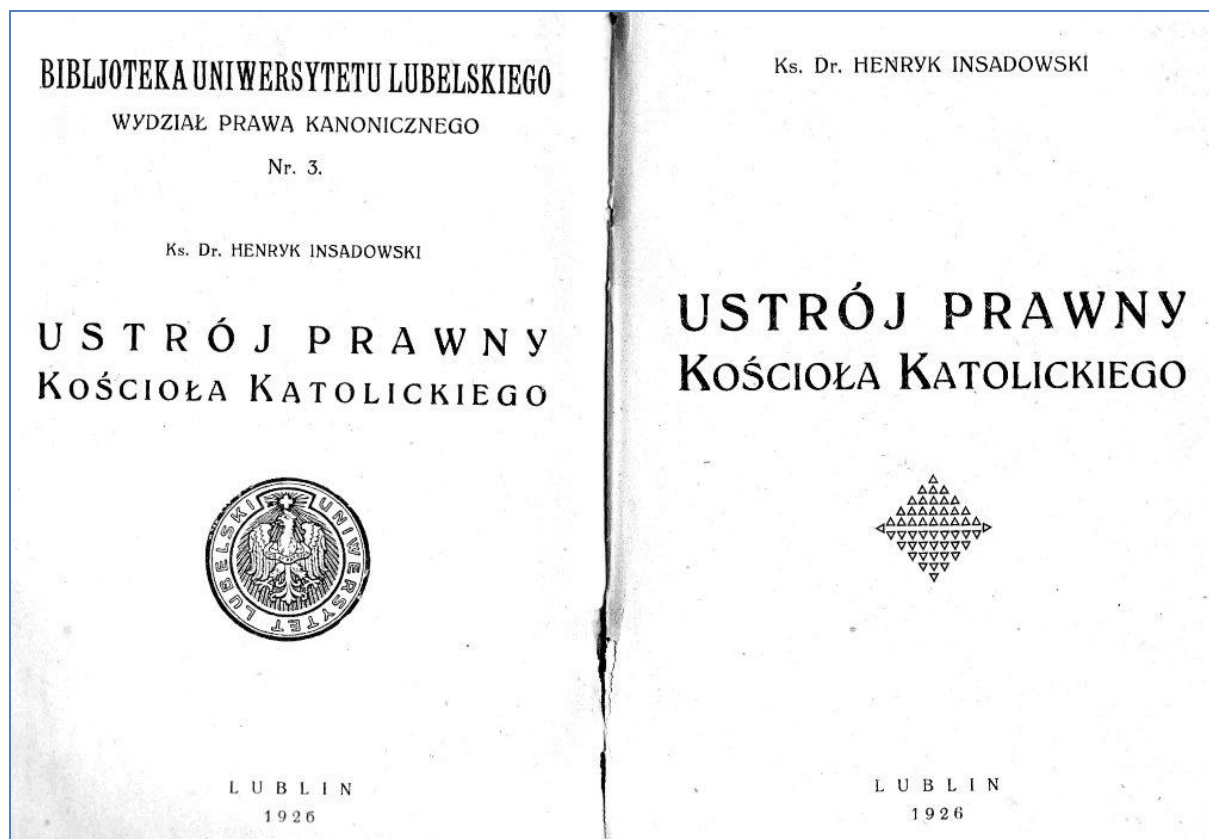
† **Adalbertus**

pro Cancellario

H. Pomianowski

L. S.

([HTM](#))

© *Ultra montes* (www.ultramontes.pl)

Cracovia MMXIX, Kraków 2019